

TURKMENISTAN

1. Podstawowe informacje

powierzchnia	491,2 tys. km ²
ludność	6,2 mln
głowa państwa (prezydent), przewodniczący Gabinetu Ministrów	Gurbanguly Berdimuhamedow
minister finansów i gospodarki	Batyr Bazarov
wiceprzewodniczący gabinetu ministrów, minister spraw zagranicznych	Rashid Meredov
ambasador Turkmenistanu z siedzibą w Berlinie	Toyly Atayev
ambasador Polski z siedzibą w Baku (Azerbejdżan)	Marek Całka
najbliższe wybory parlamentarne	2023 r.
najbliższe wybory prezydenckie	2024 r.

2. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne

Wskaźniki	2014	2015	2016	2017	2018
PKB (w mld USD)-MFW (2017, 2018 oceny)	43,5	35,8	36,2	37,9	44,1
PKB per capita (USD)-MFW (oceny)	7962	6433	6412	6643	7646
PKB (wzrost w %)-MFW (2017, 2018 oceny)	10,3	6,5	6,2	6,5	6,2
Inflacja (średnioroczna, w %)-MFW (2017, 2018 oceny)	6,0	7,4	3,6	8,0	13,6
Eksport (w mld USD)*	11,4	9,6	7,0	7,5	b/d
Import (w mld USD)*	8,4	6,1	5,2	4,6	b/d
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (w mld USD)- ADB	4,1	4,5	4,8	b/d	b/d

Źródła: IMF, ADB, World Bank, CIA; *ADB/CIA (World Factbook)

3. Informacje ogólne, sytuacja i polityka gospodarcza

27 października 1991 r. Turkmenistan uzyskał niepodległość (po rozpadzie Związku Radzieckiego). Zgodnie z konstytucją Turkmenistan jest republiką prezydencką. Prezydent jest głową państwa i szefem władzy wykonawczej. Od 2007 r. funkcję tę sprawuje Gurbanguly Berdimuhamedow. Zgodnie z konstytucją przyjętą w 2016 r. prezydent wybierany jest na 7-letnią kadencję bez limitu kadencyjności. Organem władzy ustawodawczej jest jednoizbowy parlament – Medžlis (125 deputowanych wybieranych na pięcioletnią kadencję).

Turkmenistan jest członkiem 46 międzynarodowych organizacji m.in. takich jak ONZ, OBWE, MFW, BŚ, Organizacja Współpracy Islamskiej, Ruchu Państw Niezaangażowanych (NAM). W organizacjach takich jak Wspólnota Niepodległych Państw i Organizacja Współpracy Gospodarczej Turkmenistan ma status członka stowarzyszonego.

Posiada status państwa wieczyście neutralnego.

Turkmenistan jest krajem w dużej mierze pustynnym z **rolnictwem** skupionym na sztucznie nawadnianych terenach. **Dominujące uprawy to bawełna**, której większość jest produkowana na eksport **oraz pszenica** produkowana głównie na rynek krajowy. Ponadto uprawiane są ryż, jęczmień, kukurydza, a także drzewa i krzewy owocowe, winorośl, warzywa i inne. Większość ziemi rolniczej wykorzystuje się jako pastwiska – hodowane są **owce** (ważne znaczenie dla rolnictwa Turkmenistanu), bydło, kozy, wielbłądy i trzoda chlewna. Około połowy ludności zdolnej do pracy znajduje zatrudnienie w rolnictwie.

Turkmenistan **jest krajem bogatym w surowce energetyczne** – gaz ziemny i ropę naftową. Według „BP Statistical Review of World Energy 2019” złoża gazu ziemnego oceniane są na 19,5 bln m³ (9,9% światowych rezerw).

Ponadto Turkmenistan posiada zasoby soli, siarki, rud cynku i ołowiu.

Przemysł przetwórczy reprezentowany jest w Turkmenistanie m.in. przez przemysł chemiczny (w tym produkcja nawozów sztucznych, kwasu siarkowego i in.), rafineryjny, metalowy (w tym urządzenia dla przemysłu naftowego), materiałów budowlanych (w tym cement), włókienniczy (bawełna, dywany), spożywczy i in.

Budownictwo, w tym dla sektora publicznego, realizowane jest w znacznej mierze przez firmy zagraniczne.

Turkmenistan to kraj o wysokim stopniu centralizacji decyzji gospodarczych. Działania władz obejmują m.in. silne subsydiowanie sektora komunalnego; kontrolę rynku walutowego (w 2014 r. Bank Centralny Turkmenistanu zdevaluował manat o 19%; występuje presja na walutę krajową, co prowadzi m.in. do dużej rozpiętości kursu oficjalnego (3,5 TMM/USD) i czarnorynkowego; dokonywanie państwowego importu podstawowych towarów konsumpcyjnych/żywności w celu stabilizacji cen.

Turkmenistan publikuje ograniczone dane statystyczne, co utrudnia analizy gospodarcze. Według ocen, w 2018 r. PKB Turkmenistanu wzrósł o +6,2% (w 2017 r. wzrost wynosił +6,5%). Relatywnie wysokie ceny nośników energii pozwalają prognozować utrzymanie się wzrostu gospodarczego Turkmenistanu w najbliższych latach na podobnym (ponad 6%) poziomie.

Rozwój gospodarczy Turkmenistanu jest obecnie uzależniony od koniunktury na nośniki energii (węglowodory, głównie gaz ziemny, odpowiadają za ok. ¼ PKB tego państwa) oraz od koniunktury gospodarczej Chin, do których kierowana jest zdecydowana większość eksportu gazu ziemnego.

Szereg czynników (takich jak ograniczony poziom inwestycji publicznych i prywatnych, a także napływu BIZ (kierowane głównie do sektora energetycznego), ograniczona podaż kredytowa, reglamentacja dostępu do walut) będzie wpływać na utrzymywanie się presji inflacyjnej. Ponadto wymienione czynniki mogą ograniczać popyt na import towarów inwestycyjnych i konsumpcyjnych (polityka gospodarcza władz ukierunkowana jest na wspieranie/subsydiowanie produkcji krajowej i eksportu oraz substytucji importu).

Handel zagraniczny Turkmenistanu:

- według ocen ośrodków zagranicznych, **eksport Turkmenistanu** w 2017 r. wynosił ok. 7,5 mld USD (w 2016 r. ok. 7 mld USD). Największymi odbiorcami towarów z Turkmenistanu były Chiny (ok. 84%) i Turcja (5,1%). Przedmiotem eksportu był przede wszystkim gaz ziemny i ropa naftowa, a także włókno bawełniane i tekstylia;
- według ocen ośrodków zagranicznych, **import Turkmenistanu** w 2017 r. wynosił 4,8 mld USD (w 2016 r. 5,0 mld USD). Największymi dostawcami na rynek turkmeński były: Turcja (24,2%), Algieria (14,4%), Niemcy (9,8%), Chiny (8,9%), Rosja (8%), USA (6,6%). Przedmiotem importu były głównie maszyny i urządzenia, wyroby przemysłu chemicznego oraz artykuły spożywcze.

Z kolei według danych Państwowego Komitetu Statystycznego Turkmenistanu, obroty towarowe handlu zagranicznego Turkmenistanu w 2018 r. wyniosły ok. 17 mld USD, w tym eksport Turkmenistanu ok. 11,7 mld USD, a import ok. 5,3 mld USD (dodatnie saldo w wysokości o. 6,3 mld USD). Głównymi importerami towarów z Turkmenistanu były Chiny, Włochy, Afganistan, Turcja, Zjednoczone Emiraty Arabskie.

Według World's Top Exports (WTEx) w strukturze eksportu Turkmenistanu za 2018 rok dominowały następujące towary (99,1% ogólnej wartości):

- Surowce energetyczne, w tym ropa naftowa i gaz ziemny: 8,6 mld USD (92,7% łącznego eksportu)
- Bawełna: 306,7 mln USD (3,3%)
- Sól, siarka, kamień, cement: 75,6 mln USD (0,8%)
- Tworzywa sztuczne, artykuły z tworzyw sztucznych: 61,3 mln USD (0,7%)
- Nawozy: 57,9 mln USD (0,6%)
- Statki, łodzie: 33,8 mln USD (0,4%)
- Produkcja tekstylna, odzież używana: 21,5 miliona USD (0,2%)
- Pojazdy: 18,1 mln USD (0,2%)
- Gumy, żywice i inne 12,9 mln USD (0,1%)
- Surowe skóry, skórki, skóra: 10 milionów dolarów (0,1%)

Głównymi importerami towarów z Turkmenistanu wg tego źródła były: Chiny (ok. 90%), Turcja, Gruzja, Rosja, Niemcy, Włochy, Azerbejdżan, Korea Południowa.

Największe dostawy do Turkmenistanu w 2018 r. zrealizowały: Turcja, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Chiny, Niemcy i Federacja Rosyjska.

Jako główne pozycje w imporcie Turkmenistanu (według WTEx i Obserwatorium of Economic Complexity (OEC) występowały: maszyny i urządzenia (m.in. dźwigi oraz urządzenia do zbierania roślin uprawnych), konstrukcje stalowe i metalowe, farmaceutyki, urządzenia medyczne).

Priorytetowe kierunki rozwoju i polityki gospodarczej Turkmenistanu obejmują m.in.:

- **Energetykę**, w tym wdrażanie nowoczesnych technologii (m.in. produkcja gazu skroplonego, paliwa syntetycznego-GTL i in.) oraz dywersyfikację kierunków dostaw, głównie gazu ziemnego;
- **Transport**, w tym rozwój korytarzy północ-południe i wschód-zachód (m.in. korytarza transportowego M.Czarne – M.Kaspijskie);
- **Rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, przemysł chemiczny, przemysł stoczniowy;**
- **Gospodarkę wodną** – zapewnienie dostępu do wody (duży problem dla Azji Centralnej);

4. Wymiana handlowa z Polską

Wymiana handlowa Polski i Turkmenistanu w latach 2013-2018

	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	mln USD	% r/r	mln USD	% r/r	mln USD	% r/r	mln USD	% r/r	mln USD	% r/r	mln USD	% r/r
Eksport	44,3	+20,4%	60,4	+36,3%	48,4	-20,0%	54,5	+12,7%	37,9	-30,5%	21,4	-43,7%
Import	5,6	+64,5%	7,5	+34,2%	3,5	-53,6%	4,3	+24,8%	1,8	-58,5%	2,1	+18,6%
Obroty	49,9	+24,1%	67,9	+36,1%	51,8	-23,7%	58,8	+13,5%	39,7	-32,5%	23,5	-40,8%
Saldo	36,8		40,8		37,0		10,9		31,3		32,8	

Źródło: GUS, dane w mln USD

Obroty towarowe między Polską i Turkmenistanem wyniosły w 2018 r. 23,5 mln USD (spadek – 40,8% w skali r/r), w tym eksport wyniósł 21,4 mln USD (spadek -43,7% r/r), a import 2,1 mln USD (wzrost +18,6% r/r).

Największy udział w polskim eksporcie do Turkmenistanu w 2018 r. posiadały:

- maszyny i urządzenia: spadek -48,8% r/r (33,6% eksportu). W grupie tej zmniejszyły się dostawy niektórych maszyn drogowych, urządzeń do przyrządzania mięsa lub drobiu, urządzeń do sterowania/rozdziłu energii elektrycznej, aparatury filtrującej. Zwiększyły się natomiast dostawy urządzeń do napełniania, zamykania butelek, części maszyn rolniczych, turbin gazowych i aparatury rentgenowskiej;
- artykuły rolno-spożywcze: spadek -47,3% (27,1% eksportu). W grupie tej zmniejszyły się dostawy wieprzowiny i wyrobów wieprzowych, skrobi ziemniaczanej, esencji/koncentratów kawy, syropów cukrowych, mięsa drobiowego, cukru. Zwiększyły się z kolei dostawy słodu i wód słodzonych;
- wyroby chemiczne: spadek -33,2% r/r (25,4% eksportu). W grupie tej zmniejszyły się dostawy przede wszystkim leków. Zwiększyły się z kolei dostawy niektórych preparatów chemicznych, osłonek spożywczych, środków owadobójczych.

Największy udział w polskim imporcie z Turkmenistanu w 2018 r. posiadały:

- wyroby przemysłu lekkiego: spadek -24,2% r/r (63,9% importu). W grupie tej wzrosły dostawy przędzy bawełnianej, a zmniejszyły się dostawy wyrobów bawełnianych;
- produkty mineralne: dostawy wosków surowych, które nie były importowane w 2017 r.

W okresie **stycznia-maja 2019 r. wymiana handlowa Polska – Turkmenistan** zmniejszyła się -46,5% (6,0 mln USD), w tym polski eksport spadł -47,6% (5,6 mln USD), natomiast dostawy z Turkmenistanu spadły -24,1% (0,4 mln USD).

W polskim eksporcie do Turkmenistanu zmniejszyły się m.in. dostawy leków, chemii gospodarczej, większości maszyn i urządzeń (do napełniania butelek, części maszyn rolniczych), niektórych kosmetyków. Zwiększyły się z kolei dostawy niektórych preparatów chemicznych, osłonek spożywczych, środków owadobójczych, części do kotłów.

W imporcie z Turkmenistanu występowały jedynie wyroby przemysłu lekkiego, głównie przędza bawełniana i tkaniny bawełniane, których dostawy spadły.

5. Współpraca inwestycyjno – kapitałowa

Nie są realizowane projekty inwestycyjne polskich firm w Turkmenistanie oraz turkmeńskich firm w Polsce (praktycznie brak BIZ).

6. Dostęp do rynku

A) Ramy prawno – traktatowe współpracy gospodarczej

Turkmenistan nie posiada ratyfikowanej Umowy o partnerstwie i współpracy z Unią Europejską (PCA), a relacje regulowane są przez tymczasową umowę handlową z 2010 roku. Turkmenistan nie jest członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO).

W relacjach dwustronnych obowiązuje umowa międzyrządowa o współpracy gospodarczej podpisana w Aszchabadzie 17 marca 2015 r.-weszła w życie 9 lipca 2015 r.(powołała Międzyrządową Polsko – Turkmeńską Komisję ds. Współpracy Gospodarczej).

B) Warunki dostępu do rynku

W październiku 2007 r. przyjęta została ustawa „O wprowadzeniu zmian i uzupełnień do niektórych aktów prawnych Turkmenistanu” przewidująca rozszerzenie praw i ulg przysługujących cudzoziemcom i podmiotom zagranicznym inwestującym w Turkmenistanie. Zagwarantowana im została swoboda wywozu z Turkmenistanu należącego do nich kapitału i majątku. Podmiotom zagranicznym zezwolono na użytkowanie ziemi, korzystanie ze zwolnień podatkowych; mogą im być udzielane koncesje na wykorzystywanie bogactw naturalnych. Wdrożono w życie „Prawo o inwestycjach zagranicznych”, w którym władze Turkmenistanu deklarują politykę „otwartych drzwi” dla inwestorów zagranicznych. Oczekiwane są inwestycje nie tylko w postaci środków finansowych, ale przede wszystkim w postaci „know-how”. Szeroka akcja promocyjna dotyczyła inwestowania w regionie Avaza, gdzie powstało największe w kraju centrum turystyczne.

Przeprowadzono reformy polityki fiskalnej. Nastąpiły określone procesy prywatyzacyjne w transporcie, budownictwie, handlu i komunikacji. Narodowy Program Rozwoju Społeczno-Ekonomicznego na lata 2011-2030 przyjął cele dywersyfikacji gospodarki i poprawy poziomu życia przez wzmocnienie instytucji, reformy rolne, synergii sektora publicznego z prywatnym oraz integrację z gospodarką

światową. W styczniu 2013 r. rząd ustanowił komisję ds. przystąpienia do Światowej Organizacji Handlu (WTO).

Sferę handlu w Turkmenistanie reguluje Ustawa Turkmenistanu „O działalności handlowej” z 26.03.2016 r., która określa postawy prawne, ekonomiczne i organizacyjne w danej dziedzinie.

Prowadzone jest współdziałanie z instytucjami międzynarodowymi, w tym z Azjatyckim Bankiem Rozwoju, EBOR, Bankiem Światowym i MFW. Banki te zaangażowane są w finansowanie szeregu projektów zmierzających w kierunku rozwoju gospodarek krajów Azji Centralnej, w tym m.in. budowę szlaków komunikacyjnych, rozwój konkurencyjności, wsparcie prywatnej przedsiębiorczości, ułatwienia handlowe.

Wymiana handlowa z Turkmenistanem napotyka na określone ograniczenia taryfowe i pozataryfowe. Zarówno kontrakty eksportowe, jak też importowe podlegają obowiązkowej rejestracji/zatwierdzeniu w Państwowej Giełdzie Towarów i Surowców.

Z kolei projekty inwestycyjne wymagają rejestracji przez Ministerstwo Finansów i Gospodarki. Turkmenistan nie jest stroną Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych.

Misja MFW w Aszchabadzie w kwietniu 2019 r. podkreśliła potrzebę m.in. liberalizacji gospodarki, w tym rynku walutowego.

Wśród problemów na rynku turkmenistańskim polscy przedsiębiorcy wymieniają m.in. centralizację procesów decyzyjnych; ograniczenia w dostępie do zamówień publicznych/przetargów, a także do walut wymienialnych; brak zabezpieczeń prawno–traktatowych.

7. Działania na rzecz rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej

Międzyrządowa Polsko – Turkmeńska Komisja ds. Współpracy Gospodarczej została powołana została na mocy art. 5 Umowy między Rządem RP a Rządem Turkmenistanu o współpracy gospodarczej podpisanej w Aszchabadzie 17 marca 2015 r. Po stronie polskiej przewodniczy członek kierownictwa Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii, a stronie turkmenistańskiej przewodniczy Minister Finansów i Gospodarki Turkmenistanu.

Minister Przedsiębiorczości i Technologii obejmuje częściowym dofinansowaniem niektóre przedsięwzięcia promocyjne o charakterze proeksportowym – bliższe informacje dostępne są na portalach: www.trade.gov.pl, www.funduszeunijne.gov.pl, www.mpit.gov.pl.

W 2014 r. Turkmenistan, jako jeden z 11 krajów, był objęty przez ówczesne Ministerstwo Gospodarki (MG) programem promocji o charakterze ogólnym „Aktywizacja eksportu na wybranych rynkach”, w ramach projektu systemowego MG pn: „Promocja polskiej gospodarki na rynkach międzynarodowych” Poddziałanie 6.5.1 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. W ramach programu, realizowanego od 25 listopada 2014 r. do 25 maja 2015 r., odbyły się misje przyjazdowe do Polski potencjalnych kontrahentów, a także konferencja promocyjna w Aszchabadzie, pokazy oraz kampania medialna „Made in Poland”. Programem m.in. objęte były branża polskich specjalności żywnościowych, a także branża meblarska oraz transportowa.

Informacje dotyczące finansowego wsparcia eksportu dostępne są na stronie Ministerstwa Finansów www.mf.gov.pl oraz Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych www.kuke.com.pl.

8. Perspektywiczne sektory i możliwości współpracy

Perspektywy aktywizacji polskiego eksportu i współpracy inwestycyjnej obejmują m.in.:

➤ **w eksporcie:**

- maszyny budowlano-drogowe,
- urządzenia elektryczne,
- maszyny rolnicze i urządzenia do przetwórstwa spożywczego,
- urządzenia środowiskowe i energetyczne,
- dostawy dla przemysłu stoczniowego,
- materiały budowlane,
- leki i urządzenia medyczne,
- osłonki spożywcze,
- art. rolno-spożywcze (m.in. artykuły mięsne, sód, środki ochrony roślin, cukier).
-

➤ **w sferze inwestycyjnej:**

- rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze,
- przetwórstwo bawełny (wysoka jakość przędzy),
- projekty w sektorze energetycznym (m.in. gazowym, naftowym),
- przemysł chemiczny (m.in. produkcja nawozów mineralnych) i petrochemiczny (m.in. GTL-syntetyczne paliwo gazowe),
- przemysł stoczniowy (m.in. program budowy statków, w tym w stoczni „Balkan” w mieście Turkmenbaszy).

Ponadto władze Turkmenistanu zainteresowane są przyciąganiem zagranicznych inwestycji i technologii do wydobycia ropy naftowej i gazu ziemnego.

9. Placówki dyplomatyczne

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej

w Turkmenistanie z siedzibą w Baku (Azerbejdżan)

Azerbejdżan, AZ-1000, Baku

ul. Kichik Gala 2, Icheri Sheher (Stare Miasto)

tel. +994 (12) 492 01 14

faks +994 (12) 492 02 14

e-mail: baku.amb.sekretariat@msz.gov.pl

Strona internetowa: www.baku.msz.gov.pl

Ambasada Turkmenistanu

w Rzeczypospolitej Polskiej z siedzibą w Berlinie

RFN, 14195 Berlin

Konigin-Luise-Str. 31

tel. +49 (30) 301 02 452

faks: +49 (30) 301 02 453

e-mail: info@botschaft-turkmenistan.de